

interview s autoricom

razgovarao Miško Šuvaković

Da li bi, molim te, objasnila svoj život između različitih gradova... između Zagreba, Londona, Beča, Berlina...?

To me ljudi često pitaju iako ja baš ne znam što se tu ima objašnjavati. Malo živim na jednom mjestu, malo na drugom. Kao dijete sam živjela u raznim gradovima, ali to nije bila moja odluka. Onda sam se valjda navikla. Iz Zagreba sam otišla u Beč jer sam tamo htjela studirati povijest umjetnosti. Kako stvari vuku jedna drugu, ispalo je da sam tamo tijekom desetak godina provodila dosta vremena.

Pred par godina sam zaključila da mi se Berlin više sviđa pa sam se preselila. Vjerojatno mi se sviđa pozicija stranca. Lijepo je provoditi vrijeme negdje gdje je scena zanimljiva i kulturalna ponuda dobra, ali gdje je čovjek socijalno orijentiran isključivo na privatna prijateljstva i poznanstva i ne mora, na primjer, znati kako se zovu neki ministri.

Tvoj rad posljednjih godina je dominantno povezan sa komunikacijom, a to znači odnosom subjekta i drugog. Kako bi opisala svoj odnos sa drugim (geografskim, rasnim, etničkim, rodnim, klasnim)?

Pa to je vjerojatno povezano s tim kako živim. S jedne strane, živeći u različitim kontekstima, imam nekakvog uvida u komunikacije u različitim kontekstima. Suvremena umjetnost djeluje međunarodno, ali ipak postoje razlike od scene do scene. Ljudi će se referirati na razne stvari i te reference ne moraju više značiti ništa kad se maknemo par stotina kilometara dalje. Zanimljivo mi je međutim da se povremeno komunikacija ipak uspješno uspostavi iako su konteksti različiti. Bilo bi lijepo kad bih to mogla razumjeti i predvidjeti. A tko je taj “drugi”, je nešto što se mijenja iz situacije u situaciju. Nekad se ne razumijemo, razdvojeni smo, a s istim tim ljudima u drugoj situaciji imamo puno zajedničkog. Mislim da su “drugi” definirani situacijom, ne sami sobom.

Kako vidiš svoj rad između lokalnog i globalnog?

To je zastrašujuće pitanje. Stavlja me u poziciju da vlastiti rad pozicioniram u neki određeni kontekst i da samim tim odlučim za koga, za koju publiku ga radim. Više puta smo se razgovarali o pitanju recepcije i istina je to što si ti tvrdio da se većina umjetnika eksplicitno ne bavi tim pitanjem. Od moderne zamišlja se onog “bijelog, heteroseksualnog muškarca” kao nekog univerzalnog recipijenta. U međuvremenu je takav promatrač u suvremenoj umjetnosti manjina i ako se suočimo s tim da se rad možda radi za crnu lezbijku, mora se računati na druge reference. Teško je s tim izaći na kraj jer su mogućnosti nesporazuma gotovo beskrajne. S jedne strane ne mislim da radim drugačiji rad ako ga se spremam izložiti u Berlinu ili u Novigradu, ali s druge strane to nije sasvim istina. Neću u Novigradu, na primjer, izložiti video na njemačkom. To izgleda kao banalna stvar, ali takve odluke sigurno idu i dalje. Razmišljala sam o tome što znači izlagati baš u Novigradu, ali sam zaključila da lokalni kontekst preslabo poznam da bih se mogla referirati na nešto strogo lokalno... i koliko lokalno je lokalno. Meni se kao zagrepčanki s dalmatinskim korijenima Istra čini kao nepoznati dio Hrvatske. Vjerojatno bi se to nekome iz Kine činilo smiješno.

Ti gotovo uvijek radiš sa odnosom vizualnog i verbalnog... kako postavljaš odnos čulnog i jezičnog? Kakav je odnos slike i jezika?

Navodno da je jezik potreban da bi ljudsko biće bilo u stanju misliti na način koji smatramo ljudskim... pitam se je li to istina ili nemamo mogućnosti saznati kako netko misli ako nema nikakav jezik da nam to kaže. Tu mislim na one priče o djeci koja su odrastala u divljini bez drugih ljudi. O umjetnosti, vizualnoj umjetnosti, se razgovaramo i pišemo o njoj, i tu nastaje prevođenje iz jednog medija u drugi. Gledamo sliku i opisujemo je riječima, ili dajemo neku drugu interpretaciju riječima. Mislim da slike najčešće izazivaju neku narativnu asocijaciju. Moderna apstraktna umjetnost se trudila da to ne bude tako, ali mislim da nije uspjela, ili u današnjem trenutku svijet ne želi tako razmišljati. Možda su trenutni problemi previše konkretni da bi se bavili odnosom forme i boje pa nas zanimaju priče. Zapravo ne znam zašto je to tako, ali mi se čini da se gotovo nemoguće maknuti od nekog jezičnog sadržaja, možda je bolje reći informacije. Vidimo neki slijed slika i

pokušavamo od toga napraviti smislenu cjelinu čak i kad nemamo dovoljno podataka da bi naši zaključci bili točni. Zato volim raditi fotografije u serijama a video, odnosno film, je to već od samog početka: serija slika.

U tvom radu je bitan odnos prema prostoru (rad u galerijskom prostoru i rad u interijeru, ali i rad sa projekcijama na fasadama)... kako se postavljaš prema prostoru?

S prostorom sam se bavila od samih početaka izlaganja. Galerijski prostor nužno definira ono što se izlaže. Za početak definira ono što u njega stavimo kao umjetnost, ali utječe i na promatrače jer im omogućava određeno kretanje, određeni fizički pristup radu. S jedne strane sam se svojedobno bavila prostorom jer je to bio neki skulpturalni pogled na format u kojem nešto postavljam, ali prostor definira i onaj minimum komunikacije s kojim možemo računati kad radimo izložbu. Na primjeru Galerije Rigo je važna činjenica da se po ljetu izlaže rad koji treba zamračenje, što znači da se galeriju mora zatvoriti prema ulici, dakle prema potencijalnim posjetiocima. To nije činjenica koju se može zanemariti nego je okolnost koja je ograničavajuća, ali ako se s njom pozabavimo, može dovesti i do novih zanimljivih rješenja

U tvom radu je bitno ljudsko tijelo kao predstavljeno (instalacija sa odljevima ruke), postavke prostora u kome gledatelj participira svojim kretanjem i percepcijom, ili ekranskim predstavama na kojima se prikazuju odnosi ljudskih tijela pri radu ili tijekom zabave... da li bi objasnila svoj interes za ljudsko tijelo, ponašanje ili...

To je upravo taj najmanji zajednički nazivnik u komunikaciji. Mislim da ljudi u visokim prostorima pogledaju prema gore, u niskima pognu glavu. To je bitno za recepciju rada. Često sam primjećivala kako, s obzirom na prostor, različito percipiramo veličine. Kad sam na fasadama projicirala ljudske figure morale su biti puno veće da bi djelovale da su prirodne veličine. U galerijskom prostoru je to ponekad također slučaj, ali ne uvijek i sigurno ne u tolikoj mjeri. Zanimljivo je kako se to na kraju mora isprobati. Napravim neke skice na fotografijama i na kraju, kad uđem u prostor, moram isprobati. Ali pitanje o ljudskom tijelu je meni obično bilo pitanje o ljudskom pokretu kao načinu komuniciranja pa je to onda nužno

kretanje ljudskog tijela... mislim da je to ono što vidimo kad gledamo druge ljude. Nije puno podataka, ali se donekle može vidjeti je li netko ukočen, opušten, umoran ili vedro raspoložen. Iz toga se može dosta zaključiti, a mislim da strašno puno vremena provodimo gledajući druge ljude. Možda se radi i o mediteranskim običajima s kojima sam rasla kad se popodneva provode na klupi pred kućom i gledaju prolaznici. Volim katkad u radu umjetno ponoviti situaciju koja je svakodnevna, ali se kroz umjetni kontekst razotkrije u nekim aspektima koje se inače zanemaruje. Tako je i s promatranjem ljudi. Na otvorenjima izložbi gledamo ljude i zaključujemo tko je tko na osnovu toga kako ljudi izgledaju. Ako izdvojimo jednu osobu iz te grupe ljudi, primjećujemo nelagodu, blesave i nesigurne pozdrave, prikrivanje vlastite nesigurnosti gledanjem u mobitel. Sve bismo to isto mogli zaključiti i gledajući jednu osobu koja je sama na nekom otvorenju, ali to ne radimo jer nam ne privuče pažnju i uostalom nije pristojno buljiti u druge ljude. Ovako jednu sitnicu iz svakodnevnog života stavljam na vidno mjesto pa ona dobiva i drugačije značenje.

Tvoji video radovi su nekada zaista "filmovi" u kojima se priča ili barem nagovještava narativ, a ponekada "pokretne slike", a nekada veoma spore gotovo minimalne kretnje. Kako bi objasnila svoju dramaturgiju i režiju, ako kao takve postoje u tvom radu?

Važno mi je je li rad izložen u galeriji gdje ljudi mogu ući u bilo kojem trenutku i gdje se zadrže uglavnom vrlo kratko ili u dvorani gdje se rad gleda od početka do kraja. Ja sama ne volim ući na izložbama u zamračenu prostoriju gdje se prikazuje neki video a da ne znam kad je počeo i koliko traje. To je vjerojatno dosta tradicionalno shvaćanje filma. Ne gledam televiziju pa nisam navikla ni na mijenjanje programa, pauze za reklame i na zapravo dosta suvremeni način gledanja raznih stvari paralelno. Volim se moći koncentrirati. Ali sam neke radove napravila za galerijski kontekst u kojima ne očekujem da ljudi gledaju rad od početka do kraja. Zapravo se radi o jednoj slici koja je pokretna. Ona može funkcionirati i u svega nekoliko sekundi. Sve projekcije koje sam radila na fasadama su takve. U javnom prostoru se ne može očekivati da će slučajni prolaznici stajati dugo na ulici da bi shvatili o čemu se radi. U takvim sam radovima međutim obično napravila malu priču koja je više bila nagrada onima koji su pred

fasadom proveli desetak minuta. “Vernissage” je isto takav rad. Traje desetak minuta i netko tko bude gledao cijeli rad vidjeti će razlike u emociji, ali se rad svakako može razumjeti i puno brže.

Kada bi te danas netko pitao gdje si... kako bi sebe odredila prema drugim umjetnicima u hrvatskom i globalnom prostoru?

Ne znam... što se tebi čini?

Šta sada čitaš... kako vidiš sebe u odnosu na suvremene teorije, ne mislim samo na teorije umjetnosti, već šire?

Bojim se da se sama sobom ne bavim s nekog teoretskog stanovišta. Nitko se sa sobom ne bavi sa teorijskog stanovišta osim ako netko ne naruči to. Vjerojatno knjige koje čitamo nas ne određuju, ali nas mapiraju i oni koji nas ne znaju mogu reći: “Pazi, čitamo iste knjige” ili npr. “Nikad čuo”, ili “Pa to čitam i ja”. Da je intervju za Gloriju (sic) umjesto čitanja bi se moglo pitati koji koktel piješ ili za koga navijaš u tenisu itd... meni to pitanje nekako portretira mada ne precizno, ali ipak.

Čitam obično nekoliko knjiga paralelno s obzirom na doba dana. Rezultat je da ih katkad dosta razvlačim. Terry Smith “What is Contemporary Art” je upravo pri kraju i za čitanje po danu slijedi Rancier “Emancipated Spectator”. U podzemnoj ili na putovanju u torbi obično imam neku knjigu koja je mala formatom, pa je to trenutno Lars Henrik Gass “Film und Kunst nach dem Kino”. Prije spavanja čitam beletristiku. Sad čitam Houellebequa “Karte und Gebiet” (mislim da je na hrvatskom prevedena kao “Karta i teritorij”). Trenutno imam sreće i sve tri knjige su zanimljive. Katkad me ne zanimaju pa se mučim s odlukom da li da odustanem ili da ipak nastavim u nadi da će se dojam s vremenom popraviti. Ne volim kad na nekom aerodromu kupim neku glupu knjigu jer mislim da će me zabavljati dok čekam a onda se nerviram jer čitam neku bezvezariju. Šteta je gubiti vrijeme na glupe knjige. Onda je bolje gledati prolaznike.